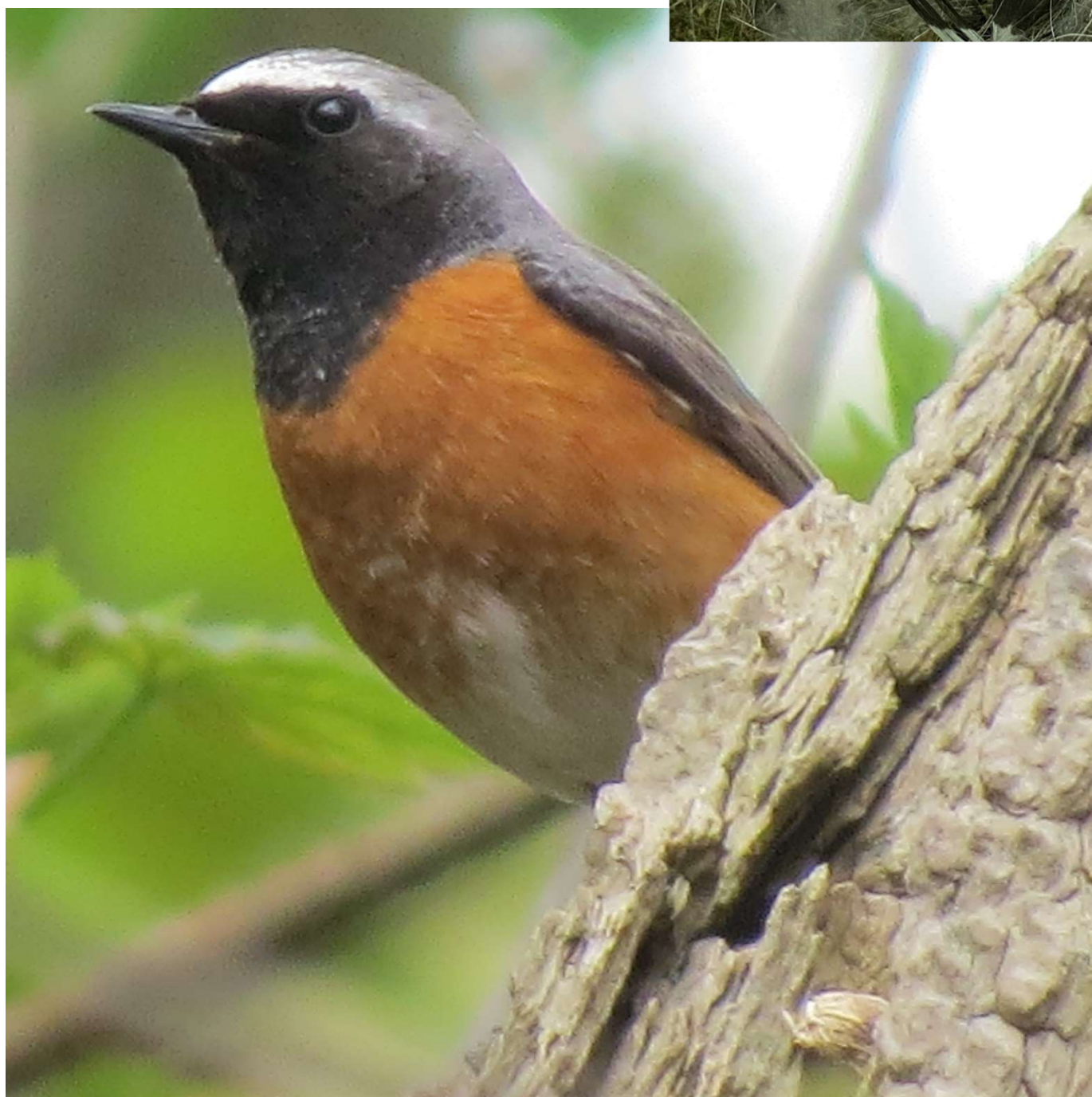

Nestkasten en broedvogels op landgoed het Jagershuis in 2023

M.J.A. Hageman

Nestkasten Monitoring Project en BMP bijzondere broedvogels.

Inleiding

Tijdens het schrijven van dit jaarverslag staat het nieuwe broedseizoen alweer voor de deur. De eerste Merels en Heggenmussen zijn alweer aan het zingen. In 2023 hadden de nestkastbewoners op het 't Jagershuis het moeilijk. Door een langdurige koude en natte periode was het broedsucces laag. Op het voorblad een prachtig mannetje van de Gekraagde Roodstaart aanwezig op 29 april 2023 aan de Heikantseweg. Op landgoed 't Jagershuis broedt deze soort jaarlijks tussen de 4 en 8 paar. Helaas (nog) niet in een van de nestkasten.

Dit jaarverslag bevat de resultaten van de jaarlijkse nestkastcontrole in het Wehlse bos (deel landgoed het Jagershuis). Aan de orde komen de broedresultaten van 132 gecontroleerde nestkasten in 2023. Parallel aan dit onderzoek zijn ook alle broedvogels geïnventariseerd (BMP). Ook van deze broedvogeltelling zijn de resultaten in dit verslag verwerkt.

Het gebied

De nestkastcontrole in het Wehlse bos, (gedeelte het Jagershuis) vond dit jaar voor de 16^e keer plaats. Het bos is particulier eigendom en wordt beheerd door Rentmeesterkantoor Witte BV te Hoog-Keppel.

Het nestkastengebied bestaat hoofdzakelijk uit: vrij arme bossen van Grove Den, Japanse Lariks, Douglas, Berk en Eik. Het gebied wordt doorsneden door een prachtige Beukenlaan.

De nestkasten

Aan het begin van het broedseizoen hingen er op het Jagershuis 132 nestkasten. De kasten hebben een vliegopening van 32 mm, 10 stuks zijn van hetzelfde model maar dan met een vliegopening van 28 mm speciaal voor de Zwarte Mees en Pimpelmees. Buiten het "vaste" kerngebied hangen er ook nog nestkasten in de omgeving. Deze worden wel meegenomen in de controle maar de resultaten hiervan niet verwerkt in dit broedverslag om de gegevens ieder jaar vergelijkbaar te houden.

Het weer

Temperatuurverloop

Met een gemiddelde temperatuur van 9,7°C tegen een langjarig gemiddelde van 9,9°C was de lente iets aan de koele kant. Dit kwam vooral door april, die met een gemiddelde temperatuur van 8,7°C tegen normaal 9,8°C koel was. Maart was iets zachter dan normaal met een gemiddelde temperatuur van 7,0°C tegen normaal 6,5°C. Mei week niet veel af van het langjarig gemiddelde met 13,5°C tegen normaal 13,4°C.

Laagste temperatuur -7,6 °C in Twenthe, geen zomerse dagen

De eerste dag van de lente was ook meteen de koudste. Op KNMI station Twenthe daalde het kwik die dag tot -7,6°C. Tot een warme dag (maximumtemperatuur 20,0 °C of hoger) kwam het deze lente in De Bilt pas op 4 mei. Normaal zijn er in april al vier à vijf warme dagen. Tot een zomerse dag (maximumtemperatuur 25,0°C of hoger) kwam het in De Bilt het gehele voorjaar niet. Normaal valt de eerste zomerse dag rond 13 mei. In het oosten en zuidoosten van het land kwam op 22 en 31 mei de temperatuur lokaal wel boven de 25,0°C. In Ell werd het op 31 mei het warmst dit voorjaar: 25,8°C.

11 vorstdagen, 13 warme dagen

In totaal telde de lente elf vorstdagen (minimumtemperatuur onder 0,0°C), dertien warme dagen en geen zomerse dagen. Normaal zijn dit er respectievelijk twaalf, zeventien en vier.

Neerslag

De lente was zeer nat met gemiddeld over het land 205 millimeter neerslag tegen een langjarig gemiddelde van 148 millimeter. In De Bilt viel 223 millimeter en daarmee komt De Bilt net niet in de top tien van natste voorjaren sinds 1906 (op plaats tien staat 1935 met 224 millimeter). In deze eeuw was alleen 2006 natter met 234 millimeter.

Maart en april zeer nat, mei droog

Zowel maart als april waren zeer nat. Maart telde landelijk gemiddeld 98 millimeter tegen 53 millimeter normaal en in april viel 66 millimeter tegen 40 millimeter normaal. Mei begon ook nat met op veel dagen flinke (onweers)buien, maar halverwege de maand werd het droog. De maand eindigde daardoor droog met in totaal 40 millimeter neerslag tegen 55 millimeter normaal.

Zonneschijn

De lente week met over het land gemiddeld 562 uren zon nauwelijks af van het langjarige gemiddelde van 567 uur. Maart was vrij somber met 120 uren zon tegen 145 uur normaal. April week niet veel af van het langjarig gemiddelde met 191 uur zon tegen 195 uur normaal en mei was zonniger dan normaal met 255 uur tegen normaal 225 uur.

<https://www.knmi.nl/nederland-nu/klimatologie/maand-en-seizoensoverzichten/2023/lente>

Controles

De kasten voor de hollenbroeders worden vanaf begin april iedere week gecontroleerd. Alle waarnemingen worden in een veldboekje genoteerd gerangschikt per nestkastnummer. Na het broedseizoen vindt er een nacontrole plaats en worden de nestkasten schoongemaakt. Het oude nest wordt verwijderd en nageplozen op niet uitgekomen eieren en dode jongen. Een niet erg fris werkje, in de oude nesten zit vaak een hoop ongedierte ☹️.

Het aantal 1e broedsels 2023

In tabel 1 is het aantal 1^e broedsels aan over de periode 2008 t/m 2023. Ook dit jaar lag het bezettingspercentage van de 1^e broedsels aan de lage kant met 58%. De “vette jaren” in 2019 en 2020 liggen alweer jaren achter ons. Hopelijk brengt 2024 een kentering in deze negatieve reeks. Opvallend is dat de Pimpelmees in aantallen veel constanter aanwezig is dan de Koolmees en Boomklever.

Soort	Koolmees	Pimpelmees	Boomklever	Bonte Vliegenvanger	Zwarte Mees	Roodborst	Glanskop	Totaal aantal broedsels	Totaal aantal nestkasten	Bezettingspercentage
Jaar										
2008	16	3	0	2	0	0	0	21	30	70%
2009	29	9	2	0	0	0	0	40	53	75%
2010	41	19	4	0	0	0	0	64	75	85%
2011	35	17	1	1	1	0	0	55	74	74%
2012	48	17	5	1	0	0	0	71	75	95%
2013	44	15	2	1	0	0	0	62	75	83%
2014	36	16	5	0	0	1	0	58	77	75%
2015	53	15	11	0	1	0	0	80	99	81%
2016	48	21	6	1	1	1	0	78	119	66%
2017	54	18	6	1	1	1	0	81	119	68%
2018	51	20	7	1	0	0	0	79	123	64%
2019	78	19	6	1	0	0	0	104	125	83%
2020	68	24	10	0	1	0	0	103	126	82%
2021	51	19	6	3	0	0	0	79	132	60%
2022	55	20	3	0	0	0	1	79	132	60%
2023	52	21	4	0	0	0	0	77	132	58%

Tabel 1. Aantal 1^e broedsels op landgoed 't Jagershuis 2008-2023.

Broedbiologisch overzicht per soort in 2023

In tabel 2 is het broedbiologisch overzicht van 2023 weergegeven. Alle broedgegevens zijn ingevoerd in het digitaal nestkaarten programma van SOVON (Stichting Vogelonderzoek Nederland). De verzamelde gegevens gaan dus niet verloren en kunnen worden gebruikt voor wetenschappelijk onderzoek. Zoals al eerder gezegd was het een matig broedseizoen in 2023. De mezen en Boomklevers hadden veel last van het natte en koude voorjaar. In veel nesten gingen jongen dood.

	Koolmees	Pimpelmees	Boomklever
Aantal nesten	52	21	4
Aantal gelegde eieren	429	223	30
Minimaal aantal gelegde eieren	5,00	8,00	7,00
Maximaal aantal gelegde eieren	11,00	14,00	8,00
Gemiddeld aantal gelegde eieren	8,25	10,62	7,50
Aantal jongen uitgevlogen	292	174	18
Gemiddeld aantal uitgevlogen jongen	5,62	8,29	4,5
Percentage in % uitgevlogen (broedsucces)	68%	78%	60%

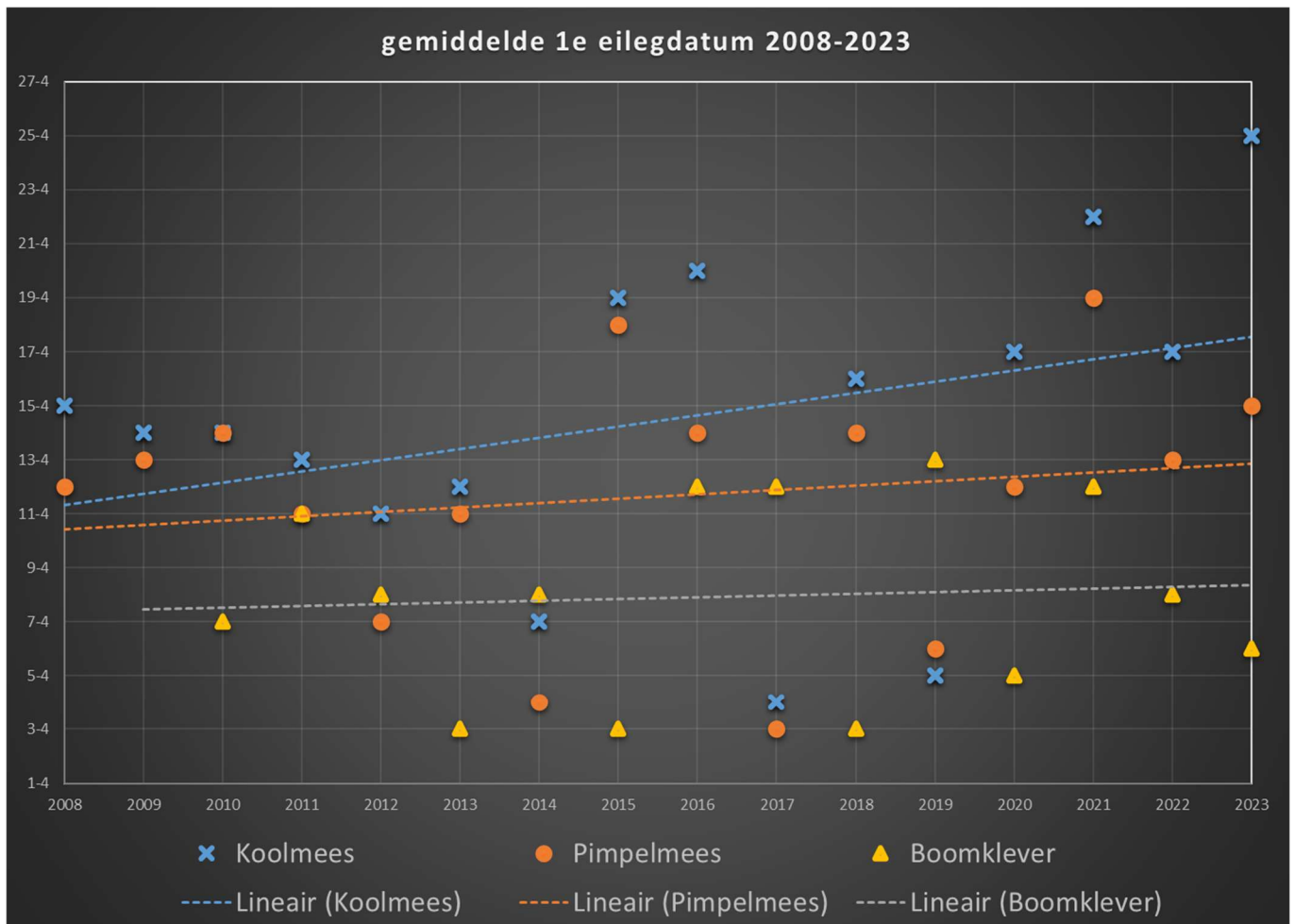
Tabel 2. Broedbiologisch overzicht per soort in 2023.

De 1^e eilegdata Koolmees, Pimpelmees en Boomklever

In 2023 vond ik het eerste Koolmees ei op 11 april, van de Boomklever op 9 april en van de Pimpelmees trof ik het eerste 1^e ei aan op 3 april. De Koolmees was hiermee maar liefst 12 dagen later dan in 2022. De Boomklever 10 dagen later en de Pimpelmees wist de "schade" te beperken tot 3 dagen.

De gemiddelde 1^e eilegdata van broedsels

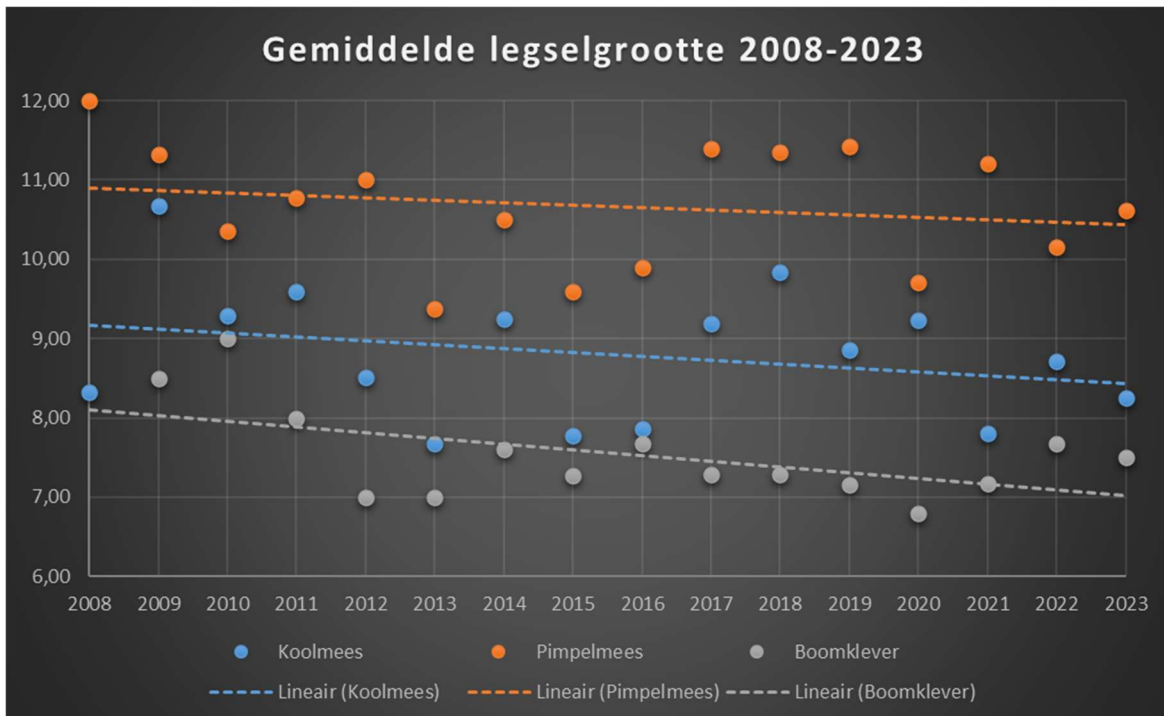
In grafiek 1 is gemiddelde 1^e eilegdata over de periode 2008-2023. In deze grafiek zijn alle 1^e eilegdata bij elkaar opgeteld per soort en gedeeld door het aantal nesten. Dat geeft de gemiddelde 1^e eilegdata per soort per jaar. Voor de Koolmees werd het de laatste start sinds het begin van het onderzoek in 2008. Wat opvalt is dat de lineaire lijn voor alle drie de soorten aangeeft dat de soorten steeds later starten met het leggen. Vooral vanaf 2015 zijn er flink wat "late" jaren bij.

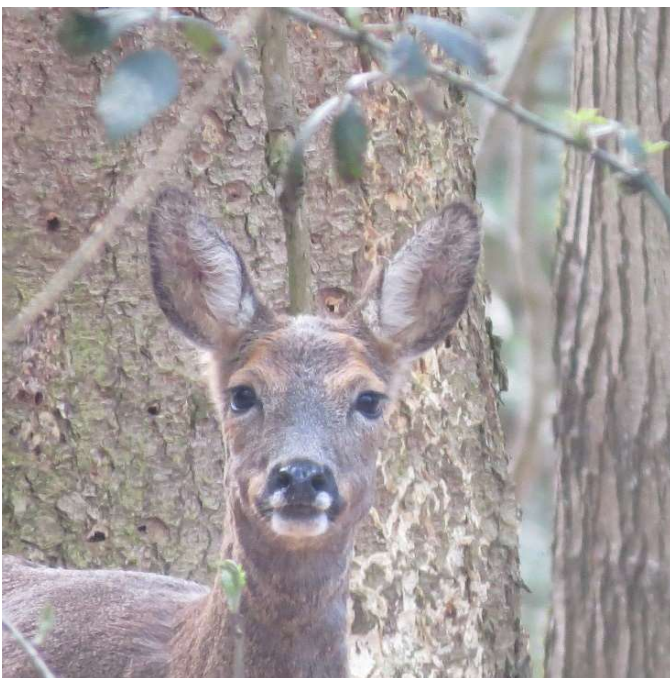
Grafiek 1. Gemiddelde 1^e eilegdata over de periode 2008-2023.

De gemiddelde legselgrootte van de 1^e broedsels

In grafiek 2 is de gemiddelde legselgrootte opgenomen over de periode 2008-2023. Alleen de Pimpelmees deed het iets beter dan 2022. Vooral de laatste jaren is de gemiddelde legselgrootte afgenomen. Dit zijn erg interessante ontwikkelingen. Resulteert dit ook in minder jongen en zou daardoor de soort in aantallen af gaan nemen in Nederland? Of zou juist door een ei minder te leggen dit een strategie zijn om bij voedselgebrek minder jongen te hoeven voeren dus misschien welweer een beter broedsucces? Door te blijven monitoren de komende jaren kan er misschien een antwoord worden gegeven op bovenstaande hypothesen.

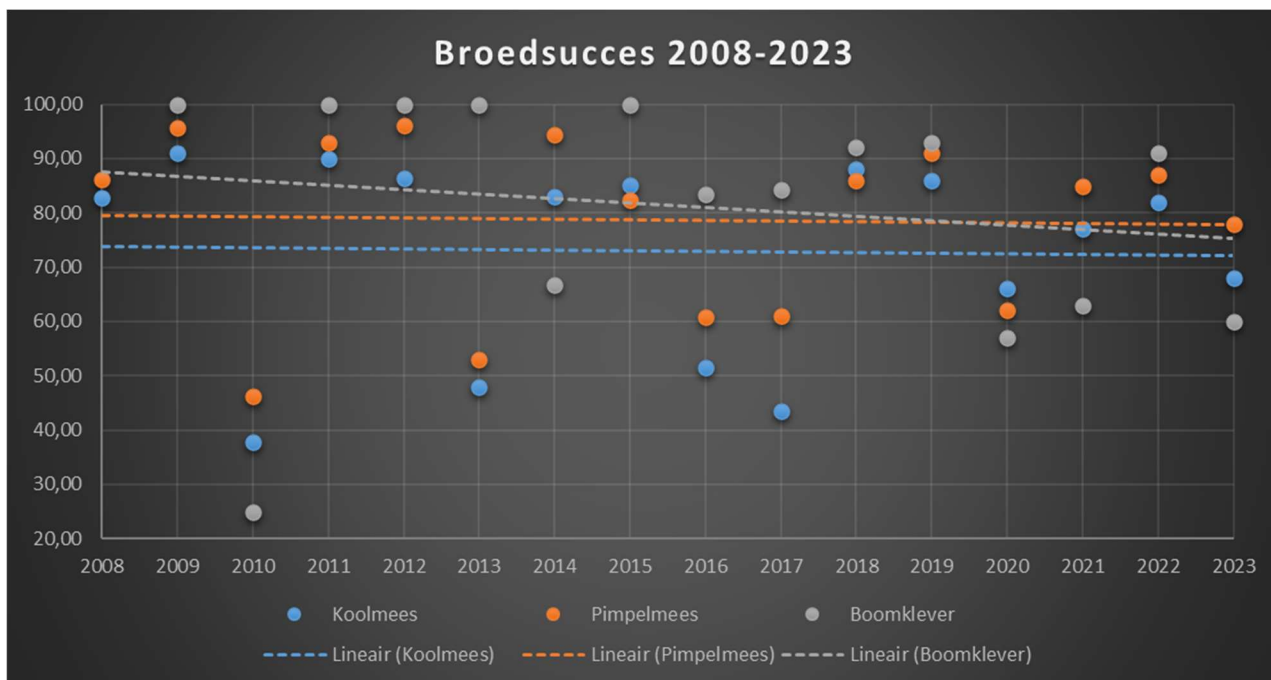

Grafiek 2. Gemiddelde legselgrootte over de periode 2008-2023.

Een nieuwsgierige Reegeit, 't Jagershuis mei 2023 Foto: M.J.A. Hageman.

Broedsucces over de periode 2008-2023

Grafiek 3. Broedsucces over de periode 2008-2023.

In grafiek 3 is het broedsucces opgenomen over de periode 2008-2023. Het was het een matig broedseizoen, maar slecht was het gelukkig ook niet. Hier zien we hier ook een licht negatieve trend op het langjarig gemiddelde. De toekomst zal uitwijzen hoe deze trends zich verder gaan ontwikkelen en dat maakt het doen van langjarig onderzoek ook zo interessant.

Mijlpaal: 10.000 uitgevlogen nestjongen

Het was niet allemaal kommer en kwel in 2023. In 2022 bleef de teller net onder de 10.000 uitgevlogen nestjongen staan sinds ik in 2008 ben begonnen met het nestkasten onderzoek. Dit jaar vloog dan echt het 10.000ste nestjong uit!. Wie het precies was weet ik niet 😊 anders had ik dit nestjong extra in het zonnetje gezet.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	totaal
Bonte vliegenvanger	14	0	0	6	7	0	0	0	5	5	5	7	20	20	13	25	127
Boomklever	0	17	9	6	14	27	29	72	28	43	47	56	51	40	33	25	497
Koolmees	107	275	100	286	256	168	250	303	196	463	700	1057	742	749	944	634	7230
Pimpelmees	31	90	58	143	143	81	157	116	120	184	266	302	328	357	351	330	3057
Roodborst	0	0	0	0	0	0	7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7
Glanskop	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	9	0	9
Zwarte mees	0	0	0	10	0	0	0	8	14	17	0	0	9	0	0	0	58
	152	382	167	451	420	276	443	499	363	712	1018	1422	1150	1166	1341	1014	10985

Tabel 3. Uitgevlogen nestjongen periode 2008-2023.

Hoornaar

Iederjaar zijn er ook andere "illegale" bewoners die belangstelling hebben voor de nestkasten. Steenhommel, Aardhommel, Bosmuis en Hoornaar willen soms een nestkast kraken. Vooral van de Hoornaar tref ik iederjaar wel een of meerdere beginnende nesten aan. Deze verwijder ik dan met het verzoek om ergens anders een nest te maken 😊. Wanneer een Hoornaar besluit de nestkast te kraken dan verlaat de mees het nest ook al liggen hier al eieren in. Ik ben dan ook niet zo'n grote fan van deze beesten. Desalniettemin heb ik grote waardering voor de Hoornaar. Kijk is even op de foto naar de prachtige hexagon die deze soort gemaakt heeft met zijn mond van papiermache. Wie doet hem dit na zonder verdere hulpmiddelen.

Links koningin Hoornaar, rechts begin nestbouw, mei 2023. Foto: M.J.A. Hageman.

Broedvogels

In 2023 is het hele landgoed (gedeeltelijk) geïnventariseerd op schaarse en bijzonder broedvogels (BMP-B) Ook dit jaar is er weer gebruik gemaakt van iAvimap van SOVON. Alle waarnemingen worden rechtstreeks met de behulp van de mobiele telefoon ingevoerd in de database. Door tijdgebrek is de inventarisatie helaas niet voor alle soorten gelukt. Er is de laatste jaren een vrij constante broedvogelstand aanwezig op het landgoed. Erg leuk was dit jaar dat er toch weer een Kuifmees aanwezig is. Een waarneming van een IJsvogel bij een van de paddenpoelen en niet te vergeten eind augustus een jagende Boomvalk bij de Heikantseweg. Hopelijk kunnen we deze soort nog een keer verwelkomen als broedvogel op het prachtige landgoed.

Soort	2013	2019	2020	2021	2022	2023
Grauwe Gans	1	0	2	2	2	2
Nijlgans	0	0	0	1	1	1
Wilde eend	0	0	1	0	1	1
Fazant	1	0	0	0	0	0
Sperwer	2	0	0	1	1	1
Havik	1	1	1	1	1	1
Buizerd	3	4	4	3	4	4
Holenduif	3	3	3	4	3	4
Houtduif	27	15	17	31	+	+
Koekoek	1	1	1	1	0	0
Bosuil	1	2	2	1	1	1
Ransuil	1	0	0	0	1	0
Middelste Bonte Specht	0	1	1	3	3	2
Kleine Bonte Specht	1	0	2	2	1	1
Grote Bonte Specht	12	12	22	23	18	+
Zwarte Specht	1	1	1	1	1	1
Groene Specht	2	2	3	2	2	2
Wielewaal	0	1	0	2	0	0
Gaai	2	+	3	5	+	?
Kauw	1	1	1	2	2	2
Zwarte Kraai	1	+	3	3	2	1
Raaf	0	1	1	1	1	1
Zwarte Mees	11	5	4	7	6	?
Kuifmees	2	2	0	0	0	1
Glanskop	8	8	4	7	6	?
Matkop	1	3	1	1	0	0
Pimpelmees	26	+	++	42	++	++

Koolmees	55	++	++	>100	++	++
Staartmees	4	0	2	4	2	0
Fitis	6	0	0	1	5	?
Tjiftjaf	39	++	++	45	++	++
Zwartkop	82	++	++	82	++	++
Tuinfluitier	8	0	6	5	3	?
Grasmus	2	3	1	3	4	?
Vuurgoudhaan	3	1	1	2	0	1
Goudhaan	39	+	+	13	+	?
Winterkoning	22	+	+	42	++	++
Boomklever	9	22	26	19	20	?
Boomkruiper	22	16	21	24	18	?
Spreeuw	+	33	20	46	53	?
Merel	73	++	++	52	++	++
Zanglijster	30	+	14	23	+	+
Grote Lijster	7	4	5	7	7	?
Grauwe Vliegenvanger	12	8	10	8	11	?
Roodborst	36	++	++	56	++	++
Bonte Vliegenvanger	3	8	11	13	7	?
Gekraagde Roodstaart	1	1	2	8	6	?
Heggenmus	8	7	6	7	5	?
Witte Kwikstaart	0	1	0	0	1	?
Boompieper	1	0	0	0	0	0
Vink	60	++	++	79	++	++
Appelvink	7	11	19	15	12	?
Goudvink	3	1	0	1	0	0

Tabel 3. Aantal territoria gevonden in 2013, 2019 t/m 2023 op 't Jagershuis.

De Roodborst is een algemene broedvogel op het Landgoed. Foto: M.J.A. Hageman

Dankwoord

Een bijzonder woord van dank aan het rentmeester kantoor De Witte BV te Hoog-Keppel voor het verlenen van toestemming voor het ophangen van de nestkasten en het inventariseren van de broedvogels en zeker niet te vergeten de stichting "Vrienden van het Wehlse bos" voor het beschikbaar stellen van het hout voor het maken van de nestkasten. Gerard Baars voor het meegaan op avondcontrole bij de nestkasten en het inventariseren van de Bosuilen. Iedereen super bedankt en op naar broedseizoen 2024.

Opmerkingen

Heeft u reacties, vragen of opmerkingen naar aanleiding van dit jaarverslag, neemt u dan gerust contact met mij op.

Maarten Hageman
Troelstrastraat 11
6941 CD Didam
email: maarten_hageman@hotmail.com

De Putter is een zeldzame broedvogel op het Landgoed. Foto: M.J.A. Hageman

